

Sammanställning av lärarenkät

- Kursprov i svenska 3 & svenska som andraspråk 3, vårterminen 2017, *Nyckeln till framgång*

Kursprovet i svenska 3 och svenska och andraspråk 3 vårterminen 2017 hade titeln *Nyckeln till framgång*. I anslutning till kursprovet har 216 lärare besvarat en enkät om provets genomförande, innehåll och utformning. Av dessa undervisar 180 lärare (83 %) i svenska 3, medan 20 lärare (9 %) undervisar i svenska som andraspråk 3. 18 (8 %) undervisar i båda ämnena. De tre mest representerade programmen som de besvarande lärarna undervisar på är samhällsprogrammet (35 %), naturvetarprogrammet (28 %) och teknikprogrammet (17 %). Utöver lärarenkäter har även 1249 elevlösningar skickats in.

Alla deltagande lärare svarade inte på alla frågor. I sammanställningen är statistiken ändå uträknad utifrån det totala antalet deltagande lärare. På grund av detta blir den procentuella totalsumman inte alltid 100 procent.

Allmänt

En mycket stor majoritet av lärarna, 93 %, har svarat att de tycker att provet som helhet var *bra* (43 %) eller *ganska bra* (49 %), medan bara 7 % har svarat att ansåg att provet var *ganska dåligt* (7 %) eller *dåligt* (0,5 %). Provets tema medför delade åsikter hos de lärare som svarat på enkäten. Många menar på att de som lärare fann temat intressant, men att det var svårtillgängligt för eleverna. Andra uttrycker att eleverna tyckte att temat var intressant och inspirerande. Vissa lärare påpekar även att de tyckte årets tema var bättre än förra årets.

Flera lärare uppger att texterna var intressanta. En lärare skriver: "Bra texturval. Bra skrivuppgifter. Bra förslag till muntliga ämnen." Vid sidan av detta framkommer viss kritik gentemot de populärvetenskapliga texterna, i förhållande till de vetenskapliga pm som skrivs i delprov A. Några lärare uttrycker att skillnaden mellan texttyper medför svårigheter, bland annat med referenserna.

Det gröna häftet

Reaktionerna på det gröna häftet/lärarynformationen är överlag mycket positiv. Samtliga lärare har svarat att lärarynformationen har fungerat *bra* eller *ganska bra*, varav 75 % uppger att den har fungerat *bra* och 25 % att den fungerat *ganska bra*, som stöd för provets genomförande. Många lärare menar att informationen i häftet var tydlig. Vissa menar dock att informationen tenderar att bli allt längre och således ibland kan kännas lite rörig och mångordig.

Delprov A: Skriftlig framställning

Enkätsvaren visar att nästan alla lärare, 95 %, tycker att delprov A *fyller* eller *i huvudsak fyller* sitt syfte att pröva elevens förmåga att läsa, och därefter skriva, text ”av vetenskaplig karaktär” (fråga 6). En del lärare har dock synpunkter på genren pm, och menar på att den är ovanlig i förhållande till syftet. Det påpekas även exempelvis att studenter på universitet och högskolor har längre tid till sitt förfogande och således möjlighet till bearbetning när de skriver texter av vetenskaplig karaktär. Vissa lärare anser att uppgiften är bättre anpassad för högskoleförberedande program. Det framförs även synpunkter på att eleverna uppmanas kopiera inledningen rakt av, utan källhänvisning.

I enkäten ställs en fråga (fråga 4) om vilken som var den vanligaste orsaken till att elever fick betyget F på delprov A. De flesta lärare svarar att resultatet berott på bristande källhantering, källhänvisning och referatteknik i elevernas pm. En del nämner även att eleverna inte följt instruktionerna eller haft svårigheter med disposition och texttypen och att detta är vad som medfört underkänt betyg. Bristfälligt språk är en annan, enligt enkätsvaren relativt vanligt förekommande, anledning till betyget F.

På fråga 5 i enkäten svarar hela 91 % av lärarna att förberedelserna med två introduktionslektioner, varav den andra med fokus på texthäftet, fungerade övervägande positivt för dem. Bara 9 % av lärarna svarar att det fungerade *ganska dåligt* eller *dåligt*. I kommentarerna påpekas, av ett flertal lärare, att det hade behövts ännu mer förberedelsetid. Vissa lärare uttryckte att de personligen ägnade mer tid åt textanalys för att förbereda eleverna ordentligt inför kursprovet. I kommentarerna framgår även en önskan om att ha exempeltexter på E/C-nivå snarare än bara på A-nivå.

Datoranvändning

Fråga 3 gäller hurivida eleverna har skrivit delprov A på dator eller för hand. Av svaren framgår att merparten av eleverna skrev provet på dator. Se redovisning i tabell 1 nedan.

Tabell 1. *Har dina elever skrivit delprov A på dator eller för hand? (Fråga 3)*

	Alla på dator	De flesta på dator	Alla för hand	De flesta för hand
Antal lärare (%)	65,7 %	19,4 %	5,6 %	7,9 %

Svårighetsgrad

I provmaterialet ingår ett texthäfte som ska användas av eleverna. Av de besvarande lärarna anser 93 % att textmaterialets svårighetsgrad är rimlig i förhållande till ämnesplanen. Bland de 7 % som anser att delprovet *inte* är rimligt menar flertalet att delprovet var för svårt. I kommentarerna tar en del lärare upp att texterna i häftet var populärvetenskapliga, vilket de menar försvårar för eleverna när de ombeds skriva en vetenskaplig text. Det framkommer delade meningar gällande huruvida texterna tenderar att vara för lätta eller för svåra.

Med avseende på delprovets svårighetsgrad vad gäller uppgifternas karaktär och utformning ser förhållandet likartat ut: 92 % av lärarna anser att delprovet ur dessa perspektiv överensstämmer med ämnesplanen. Bland de 6 % som anser att delprovet inte överensstämmer med ämnesplanen, anser merparten att uppgifterna ställer *högre* krav än ämnesplanen. Några lärare framför synpunkten att genretypen inte lämpar sig för denna typ av provtillfälle.

I delprov A fick eleverna välja mellan tre olika uppgifter. Majoriteten av lärarna, 85 %, anser att dessa uppgifter var av likartad karaktär och svårighetsgrad.

Bedömningsunderlag för delprov A

Bedömningsunderlaget till delprov A bestod av bedömningsmatriser, kommentarer till dessa, samt bedömda elevlösningar. På fråga 9, angående huruvida bedömningsmatrisernas nivåer motsvarar kunskapskravens nivåer, svarar 93 % av lärarna att de gör det. Av de lärare som anser att det inte överensstämmer (6 %) tycker majoriteten att bedömningsmatrisernas nivåer är *högre* än kunskapskraven. Nästan alla lärare, 89 %, tycker dessutom att bedömningsnivån i de bedömda elevlösningarna motsvarar bedömningsmatrisernas nivå (fråga 10). Av de lärare som inte tycker detta anser ungefär hälften att bedömningen av elevlösningarna är *strängare* än matrisernas och hälften att de är *mildare*.

I tabell 2 redovisas hur stor andel av lärarna som anser att de tre olika bedömningsunderlagen har fungerat *bra*, *ganska bra*, *ganska dåligt* respektive *dåligt*.

Tabell 2. Hur fungerade bedömningsunderlaget vid bedömning av elevlösningarna? (Fråga 12)

	Bra	Ganska bra	Ganska dåligt	Dåligt
Bedömningsmatriser	74,5 %	23,1 %	0,9 %	0,5 %
Kommentarer till bedömningsmatriser	67,6 %	27,8 %	1,9 %	0,5 %
Bedömda elevlösningar	56,5 %	33,8 %	6,5 %	0 %

Utöver detta har en stor majoritet av lärarna, 97 % svarat att kopieringsunderlaget till delprov A fungerade *bra* eller *ganska bra* som stöd för eleverna (fråga 11). Kommentarer som inkommit i anslutning till enkätfrågan pekar på att exemplen var uppskattade. Det kommenteras dock även att många elever inte läser instruktionerna ordentligt eller deltar vid de relevanta lektionstillfällena.

Enkätsvaren visar att 89 % av lärarna använder delprov A som stöd för betygsättning i *stor* eller *ganska stor* utsträckning. I tabell 3 nedan redovisas mer detaljerat hur lärarna har besvarat denna fråga.

Tabell 3. I vilken utsträckning fungerar delprov A som stöd för att betygsätta dina elever utifrån de kunskapskrav som delprovet speglar? (Fråga 13)

	Stor	Ganska stor	Ganska liten	Liten/Ingen alls
Antal lärare (%)	31,5 %	57,4 %	9,7 %	0,5 %

Andra synpunkter

I den sista frågan som rör delprov A (fråga 15) kan lärarna framföra andra synpunkter på delprovet. Två lärare framför åsikten att pm-formatet medför höga krav på eleverna, i och med att detta på högskolenivå aldrig skrivs i en provsituation. Några har kommenterat att temat har uppfattats svårtillgängligt och ointressant för eleverna, men flera positiva röster finns också. ”Tydliga och intresseväckande texter samt uppgifter”, skriver till exempelvis en lärare. Även det relativt nya elevexemplet får lovord, liksom provet som helhet. En lärare skriver: ”Väldigt bra bedömningsstöd! Tydligt strukturerat och en jättestor hjälp vid bedömningen. Toppen!”

Delprov B: Muntlig framställning

Syftet med delprov B är att pröva elevens förmåga att argumentera muntligt på det sätt som beskrivs i ämnesplanen. 97 % av lärarna anser att delprovet *fyller* eller *i huvudsak fyller* detta syfte. I tabell 4 nedan redovisas svaren mer utförligt.

Tabell 4. Delprov B syftar till att pröva elevens förmåga till argumenterande muntlig framställning på det sätt som beskrivs i ämnesplanen. Tycker du att delprovet fyller det syftet? (Fråga 16)

	Ja	Ja, i huvudsak	Nej, inte tillräckligt	Nej
Antal lärare (%)	73,1 %	23,6 %	1,9 %	0 %

Svårighetsgrad

Nästan samtliga lärare, 97 %, upplever att delprovets svårighetsgrad motsvarar ämnesplanen när det gäller uppgiftens karaktär och utformning. Av det fåtal lärare (2,3 %) som inte håller med om detta är den vanligaste uppfattningen att delprovet ställer lägre krav än ämnesplanen. En del lärare kommer med förslaget att presentationstekniska hjälpmedel borde vara ett krav för godkänt betyg, då det står med i kursplanen.

Hjälpmedel för eleverna

På fråga 20, rörande hur uppgiftsinstruktionerna fungerade som stöd för eleverna vid utförande och planering av delprov B, svarade 97 % av lärarna de ansåg att de fungerade *bra* (52 %) eller *ganska bra* (44 %). I kommentarsfältet elaborerar några lärare att de svårigheter som de märkte av huvudsakligen rörde att instruktionerna och ämnesförslagen av eleverna uppfattades som aningen otydliga.

92 % av lärarna svarar att eleverna hade *stor* (32 %) eller *ganska stor* (61 %) nytta av ämnesförslagen (fråga 21). Vissa lärare skriver dock att eleverna hade svårt att hitta argument till de presenterade ämnesförslagen.

Elevformuläret får också ett positivt omdöme av 70 % av lärarna, där 25 % svarar att det fungerade *bra* och 45 % att det fungerade *ganska bra* som stöd för elevernas planering och utförande av delprov B. Dock svarar 23 % att det fungerade *ganska dåligt* och 3 % att det fungerade *dåligt*.

Bedömningsunderlag för delprov B

Vid bedömningen av delprov B finns bedömningsmatriser och kommentarer till dessa som hjälpmedel för lärarna. Det finns även betygsatta elevanföranden på Skolverkets bedömningsportal.

När det gäller huruvida bedömningsmatrisernas nivåer motsvarar kunskapskravens nivåer menar hela 97 % av lärarna att matriserna motsvarar dessa.

Vidare anser 63 % av lärarna att bedömningsnivån i de betygsatta anförandena på Skolverkets bedömningsportal motsvarar matrisernas nivåer. 13 % tycker att de inte gör det. Av de 29 lärare som anser att anförandena inte motsvarar matrisens nivåer menar de allra flesta att nivåerna på bedömningen är *mildare* än matrisernas nivåer. 23 % av lärarna svarar att de inte vet. Här efterfrågar också några lärare nyare exempel och kommentarer, då de menar att de befintliga anförandena har blivit ”inaktuella”.

I tabell 5 redovisas hur stor nytta lärarna anser sig ha haft av bedömningsunderlagen.

Tabell 5. Hur fungerade bedömningsunderlaget vid bedömningen av elevlösningarna? (Fråga 23)

	Bra	Ganska bra	Ganska dåligt	Dåligt	Vet ej
Bedömningsmatriser	65,7 %	31,9 %	1,4 %	4,6 %	/
Kommentarer till bedömningsmatriser	56 %	37 %	0,9 %	0,9 %	/
Betygsatta anföranden	29,6%	31,4 %	7,9 %	1,4 %	28,7 %

Precis som för delprov A visar enkätsvaren att delprov B i stor utsträckning spelar en betydande roll som stöd för många lärares betygsättning av eleverna. Av lärarna uppger de allra flesta, 92 %, att delprovet i *stor* eller *ganska stor* utsträckning fungerar som stöd vid betygsättning av elevernas muntliga förmåga, medan bara 7 % skriver att delprovet i *ganska liten* eller *liten* utsträckning fungerade som stöd. Andelen lärare som anger att delprovet i *stor* utsträckning är ett stöd vid betygsättningen är lika stor i delprov B som i delprov A. Andelen lärare som uppger att delprovet i *ganska liten* utsträckning är ett stöd vid betygsättningen är mindre i delprov B (7 %) än i delprov A (10 %). Många lärare kommenterar här att det muntliga framförandet i nationella proven bara är ett av ett flertal som eleverna genomför under läsåret och att delprovet därigenom inte väger tyngre än något annat som görs under kursens gång. Tabell 6 nedan redovisar lärarnas svar mer precist.

Tabell 6. I vilken utsträckning fungerar delprov B som stöd för att betygsätta dina elever utifrån de kunskapskrav som delprovet speglar? (Fråga 24)

	Stor	Ganska stor	Ganska liten	Liten/Ingen alls
Antal lärare (%)	31,9 %	60,2%	6,9 %	0,5 %

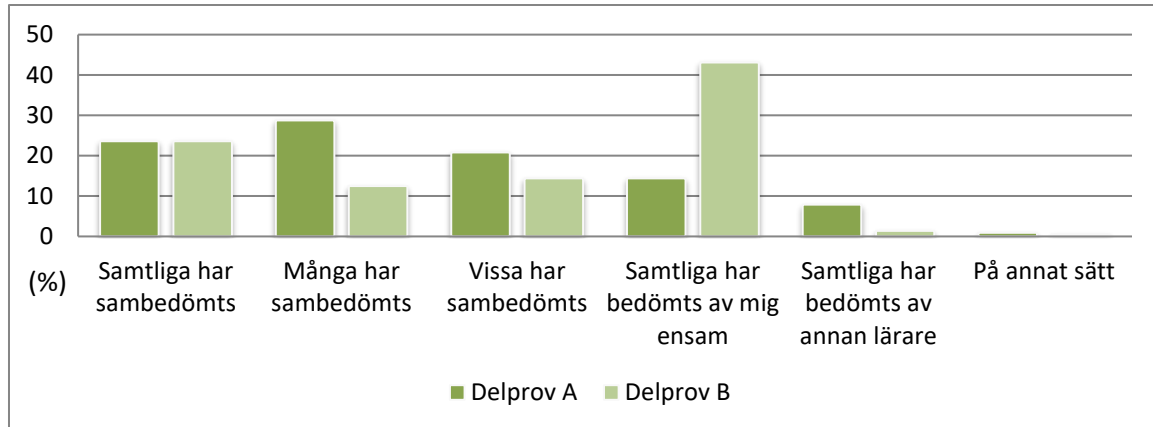
Andra synpunkter

Fråga 25 uppmanar lärare att skriva om de har några övriga synpunkter på delprovet, vilket bara tolv lärare valt att göra.

Några av dessa lärare tycker att årets tema varit snävt och svårt att argumentera kring. Det framförs också att det kan vara svårt att bedöma eventuellt fusk eller plagiat. Det uttrycks även önskemål om specifika exempel på bedömningar av elever som läser svenska som andraspråk.

Andra aspekter på provet

Sambedömning

Figur 3. Hur har kursprovet bedömts? (Fråga 26)

Figur 3 visar att lärare vid delprov A i huvudsak sambedömt *många*, men inte *samtliga* prov. Vid delprov B är det mest förekommande att provet bedöms av en ensam lärare. Exempelvis har 43 % av lärarna bedömt delprov B helt ensamma, medan endast 14 % uppger sig ha bedömt delprov A helt ensamma. Det är ovanligt att hela kursprovet bedöms av annan lärare. Endast 7,9 % av lärarna har svarat att delprov A bedömts av annan lärare.

Elever med funktionsnedsättning

En aspekt som lärarna ombeds ta ställning till är hur provet har fungerat för elever med funktionsnedsättning. 86 av lärarna (40 %) har uttryckt att detta inte varit aktuellt för dem. Av de 130 lärare som svarat att de har gjort anpassningar anser merparten, 85 %, att provet fungerat *bra* (28 %) eller *ganska bra* (23 %) för elever med funktionsnedsättning. 10 % har svarat att provet i detta avseende fungerat *dåligt* (2 %) eller *ganska dåligt* (4 %). I kommentarerna framhålls delprov A som svårt för elever med funktionsnedsättningar som exempelvis språksvårigheter, dyslexi, synnedsättning och koncentrationssvårigheter. Den, av svaren att döma, vanligaste anpassningen som görs är att elever med funktionsnedsättning fått förlängd tid för att skriva delprov A. Andra vanliga anpassningar innebär att elever fått genomföra provet i mindre grupp, på en lugnare plats, lyssnat på inläsning av texthäftet, ta bevakade pauser och/eller skrivit delprov A på dator. Ett antal lärare skriver även att elever med talängslan, social fobi eller liknande har fått möjligheten att genomföra delprov B inför en mindre grupp.

Kursprovets påverkan för lärarna

I enkäten tillfrågas även lärarna om hur mycket de tror att kursprovet i svenska 3 och svenska som andraspråk 3 påverkar dem, dels gällande deras tolkning av ämnesplanens kunskapskrav och dels gällande deras undervisning. En majoritet av lärarna uppger att kursprovet påverkar dessa aspekter i *stor* eller *ganska stor* utsträckning – 83 % i fråga om tolkningen av ämnesplanens kunskapskrav och 85 % i frågan om den egna undervisningen. I tabell 8 redovisas lärarnas svar på frågan mer utförligt.

Tabell 8. I vilken utsträckning anser du att kursprovet påverkar din tolkning av ämnesplanens kunskapskrav, samt din egen undervisning? (Fråga 29)

	Stor	Ganska stor	Ganska liten	Liten/ingen alls
Ämnesplanens kunskapskrav	30,6 %	52,7 %	14,4 %	0,9 %
Egen undervisning	27,8 %	56,9 %	12,5 %	0,5 %

Övriga synpunkter

Under rubriken "Övriga synpunkter" uppmanas lärarna att komma med synpunkter som de inte känner att enkäten omfattar. Här kommer många lärare med olika generella idéer och förslag. Önskemål som uttrycks av många är, exempelvis, centralisering och digitalisering av provet för en mer likvärdig bedömning. Det uttrycks även en oro för senareläggningen av provet vårterminen 2018, vilken grundar sig i den tidskrävande bedömningsprocessen.

Några lärare uttrycker en önskan om att nationella provet inte ska ta upp så mycket tid och fokus, eftersom det enligt dem sker på bekostnad av övrigt kursinnehåll. Dessa enstaka lärare uppfattar det som att provet inte alltid testar kunskaper/ämnen relaterade till kunskapskraven och ämnesplanen.

Det framhålls också att texterna är svåra för elever som läser svenska som andraspråk 3, då de i många fall inte har samma referensramar som många av de som läser svenska 3.

Utöver detta önskas även att elevexempel med olika referenssystem till delprov A, eftersom eleverna uppmanas att själva välja vilket system de vill använda.

*

**

Provgruppen vill avslutningsvis uttrycka sin tacksamhet för alla synpunkter och förslag på förändringar som framförts i årets lärarenkät. Alla svar är värdefulla för vidare utvärdering och utveckling av nationella provet.